

Geen goede argumenten voor afschaffen structuurregime

Het Financieele Dagblad , Woensdag 27 Augustus 2003

Noch de code Tabaksblat, noch 'internationale trends' noodzaken tot afschaffing van het structuurregime, meent Guus Kemperink

Een argwaanwekkende, ondoorzichtige soufflé, zo noemde Van Schilfgaarde onlangs in deze krant (14 augustus) het wetsvoorstel tot wijziging van het structuurregime. Hoe een soufflé, een lichte en luchtige creatie uit de Franse keuken, ondoorzichtig, ja zelfs argwaanwekkend kan zijn, ontgaat mij een beetje. Misschien houdt Van Schilfgaarde niet zo van Frans eten. Maar daar gaat het natuurlijk niet om.

Waar het wel om gaat is de constatering van Van Schilfgaarde dat het Nederlandse structuurregime voorgoed heeft afgedaan. Met het voorstel tot wijziging, dat nu bij de Tweede Kamer ligt, wordt het allemaal niet beter. Eerder slechter, als ik Van Schilfgaarde mag geloven. Afschaffen dus dat structuurregime als het aan hem ligt.

Het structuurregime beoogt de zeggenschap in grote ondernemingen te verdelen. Belangrijke bevoegdheden zijn niet meer in handen van één van de belanghebbenden, de aandeelhouders, maar zijn in handen gekomen van een autonoom orgaan, de raad van commissarissen. Deze heeft tot taak de pluriforme belangen, die bij een grote onderneming nu eenmaal in het geding zijn, te behartigen. Aandeelhouders en werknemers kunnen door het recht van aanbeveling en door het recht van bezwaar invloed uitoefenen op de samenstelling van dat invloedrijke orgaan, de raad van commissarissen. Het Wonder van Den Haag, zo werd dit politieke compromis uit de jaren zeventig genoemd. En het werkte in de praktijk.

Begin deze eeuw zag een tweede Wonder van Den Haag het licht. De SER werd het eens over de aanpassing van het structuurregime aan de eisen van de tijd. Aan de ene kant een herwaardering van het aandeelhoudersbelang, aan de andere kant handhaving van de sleutelrol van de raad van commissarissen als behartiger van alle met de onderneming verbonden belangen. Het voorstel werd door de kabinetten Kok en Balkenende overgenomen. En werd daarmee een politieke realiteit. In de Tweede Kamer bestaat over het wetsontwerp in grote lijnen consensus.

Toch moet het wetsontwerp, als het aan Van Schilfgaarde ligt, snel overboord. En waarom eigenlijk? We moeten meedoen, en de internationale trend volgen, zegt Van Schilfgaarde, for better or for worse, hoopvol, sceptisch of cynisch. Maar

waaraan moeten we dan meedoen? Aan het opstellen van een gedragscode voor het bedrijfsleven, zoals Tabaksblat voorstelt, en zoals in de landen om ons heen gebeurt? Daar zijn Van Schilfgaarde en ik het wel over eens. Maar wat heeft dat met het structuurregime te maken? Weinig, naar ik meen. Integendeel, een autonoom toezichtorgaan, zoals de raad van commissarissen, is nu juist een premisse voor de gedragscode van Tabaksblat.

Van Schilfgaarde vindt dat het structuurregime niet meer goed past in het nieuwe mondiale corporate governance-klimaat. Maar waarom niet? Op die vraag blijft Van Schilfgaarde het antwoord een beetje schuldig. Misschien doelt Van Schilfgaarde op de huidige trend waarbij het aandeelhoudersbelang centraal lijkt te staan. Dan is er inderdaad geen plaats meer voor een autonome raad van commissarissen als hoeder van pluriforme belangen. En als er dan toch een raad van commissarissen moet komen, dan een raad die door de aandeelhouder benoemd wordt. En ontslagen wordt, niet te vergeten. Is dat de internationale trend, die wij vooral niet mogen missen?

Of het een internationale trend is of misschien wordt, waag ik vooralsnog te betwijfelen. In ieder geval is het niet een trend die navolging zou moeten verdienen. Het voorstel van Van Schilfgaarde past slecht in de (continentaal-)Europese verhoudingen. Het leidt ertoe dat de aandeelhouder feitelijk de zeggenschap in de onderneming krijgt en dat zijn belang in het middelpunt zal komen te staan. Daarmee wordt voorgoed afscheid genomen van het beginsel dat bij (grote) ondernemingen de belangen van alle betrokkenen (kapitaalverschaffers en werknemers) moeten worden behartigd.

Van Schilfgaarde lijkt overigens in te zien dat zijn voorstel politiek niet haalbaar is. Hij stelt daarom voor het structuurregime af te schaffen maar medezeggenschap wel te handhaven. En wel door medezeggenschap op basis van de Wet op de Ondernemingsraden aan de concerntop toe te passen. Volgens mij komen wij daarmee pas echt van de regen in de drup. De Wet op de Ondernemingsraden, zoals wij die nu kennen, vindt, net zoals het structuurregime, zijn oorsprong in de jaren zeventig. Met de Wet op de Ondernemingsraden werd beoogd de onderneming te democratiseren. Daartoe moest er een zelfstandige ondernemingsraad komen, die vrij en zonder bemoeienis van de ondernemer kon vergaderen en een zelfstandig adviesrecht had. Een ondernemingsraad tot slot die in beroep kon gaan bij de Ondernemingskamer wanneer hij het niet met de ondernemer eens was. In 1979 kwam die ondernemingsraad er.

De Wet op de Ondernemingsraden is altijd bedoeld geweest voor de Nederlandse verhoudingen. Internationaal opererende Nederlandse concerns maken gebruik van de Nederland-constructie: de Nederlandse activiteiten van het concern worden

in een apart groepsonderdeel ondergebracht en voor dat groepsonderdeel wordt een (centrale) ondernemingsraad ingesteld. Zo beperkt de medezeggenschap zich tot Nederland en heeft de ondernemingsraad geen, althans beperkte invloed op het internationale beleid van de onderneming. De praktijk heeft bewezen dat dit compromis uit de polder werkt.

De Wet op de Ondernemingsraden, een exponent van die poldercultuur, moet nu volgens Van Schilfgaarde toegepast worden aan de top van Nederlandse beurs-nv's. Ik denk dat Nederlandse concerns hierop niet zitten te wachten. Het Nederlandse medezeggenschapsrecht ontmoet in het buitenland - met name in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk - wantrouwen en argwaan. De ondernemingsraad als exportartikel: het lijkt mij niet dat Nederland daarmee de internationale trend volgt, die Van Schilfgaarde zo voorstaat.

Mr G.N.H. Kemperink is advocaat bij Lovells te Amsterdam.
Kemperink, G.